

**MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING DETALJPLAN DEL AV
FASTIGHETEN LASARETTET 5, ÖSTERMALMS PARK,
KRISTIANSTAD**

2020-09-18

UPPDRAG 304681

Titel på rapport: Miljökonsekvensbeskrivning detaljplan del av Lasarettet 5,
Östermalms Park i Kristianstad kommun

Status: Rapport

Datum: 2020-09-18

MEDVERKANDE

Beställare: AB Kristianstadsbyggen

Kontaktperson: Patrik Jogby

Konsult: Tyréns AB

Uppdragsansvarig: Emma Hedar

Handläggare: Jonas Sundvall

Kvalitetsgranskare: Ida Marttila

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING.....	4
	BAKGRUND OCH SYFTE	4
2	AVGRÄNSNING	5
	GEOGRAFISK AVGRÄNSNING	5
	AVGRÄNSNING I SAK.....	6
	AVGRÄNSNING I TID	6
3	METOD	7
4	ALTERNATIV	9
	NOLLALTERNATIV.....	9
	ALTERNATIV LOKALISERING OCH UTFORMNING.....	9
	ALTERNATIV UTFORMNING	9
	PLANFÖRSLAGET	9
5	FÖRUTSÄTTNINGAR.....	11
	ÖVERSIKTSPLAN FÖR KRISTIANSTAD	11
	KULTURMILJÖPROGRAM FÖR STADEN	11
	RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÅRDEN	11
	GÄLLANDE DETALJPLAN	11
6	KULTURMILJÖ.....	13
	KULTURHISTORISK VÄRDEBESKRIVNING.....	13
	VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG	13
7	MILJÖKONSEKVENSER.....	14
	KONSEKVENSER NOLLALTERNATIVET	14
	KONSEKVENSER PLANFÖRSLAGET	14
	ÅTGÄRDER.....	16
8	AVSTÄMNING MOT MÅL OCH RIKTLINJER.....	17
	NATIONELLA MILJÖKVALITETSMÅL.....	17
9	SAMLAD BEDÖMNING.....	18
10	UPPFÖLJNING.....	19
11	REFERENSER.....	20

1 INLEDNING

BAKGRUND OCH SYFTE

Ny detaljplan för del av fastigheten lasarettet 5 - Östermalms Park syftar till att utveckla och förtäta det f.d. sjukhusområdet i Kristianstad. Planområdet är beläget i stadsdelen Östermalm strax öster om och i anslutning till stadskärnan. Fastigheten ägs av AB Kristianstadsbyggen. Planområdet är idag bebyggt med byggnader uppförda som en del av Kristianstads f.d. lasarett och som idag innehar blandad verksamhet och bostäder.

Visionen om en *"Park med bebyggelse som knyter an till kulturkvarteret och kanalparken"* var utgångspunkten för AB Kristianstadbyggens ansökan om en ny detaljplan för Lasarettet 5. Syftet med detaljplanen är att utveckla det före detta sjukhusområdet och förtäta kvarteret med bostäder. Detaljplanen ger möjlighet för 250-300 nya bostäder med inslag av centrumfunktioner samt ett parkeringshus. Den gröna karaktären förstärks genom tillskapande av en kvarterspark centralt i området. Förslaget utgår från den kulturhistoriskt värdefulla miljön och genom en omdisponering av byggrätterna skapas förutsättningar för ett stadskvarter som anpassas till Kristianstads rutnätsstad. Förslaget innebär att delar av det f.d. sjukhusområdets byggnader måste rivras och prickad mark bebyggas.

Miljökonsekvensbeskrivningen syftar till att belysa de miljökonsekvenser som kan tänkas uppstå vid genomförande av planen fullt ut samt beskriva hur eventuella negativa miljökonsekvenser kan minimeras eller undvikas.

2 AVGRÄNSNING

GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

Planområdets geografiska avgränsning.

Miljökonsekvensbeskrivningen omfattar samma geografiska område som planförslaget, vilket framgår av Figur 1. För vissa aspekter behöver dock miljökonsekvensbeskrivningen ha ett vidare perspektiv. Det bedöms i detta fall gälla kulturmiljö där påverkan kan sträcka sig utanför planområdet.

Figur 1: Planområdet markerat med gul linje

AVGRÄNSNING I SAK

Ett genomförande av detaljplanen har av Kristianstads kommun antagits kunna medföra betydande miljöpåverkan och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) har därför upprättats.

En MKB:s omfattning och detaljeringsgrad ska enligt miljöbalken stå i proportion till projektets eller åtgärdens miljöpåverkan. MKB:n ska redovisa de uppgifter som behövs för att bedöma projektets huvudsakliga inverkan på människornas hälsa, miljö och hushållning med mark och vatten samt andra resurser. Detta innebär att vissa effekter blir mer belysta än andra och att aspekter som har liten betydelse kan behandlas översiktligt eller utelämnas. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter. Hänsyn ska även tas till att vissa frågor kan bedömas bättre i samband med prövningen av andra planer och program eller i tillståndsprövningen av verksamheter eller åtgärder.

Avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningen har fastställts i samråd med länsstyrelsen i Skåne via epost under juni 2020. Baserat på de inkomna synpunkterna under detaljplanens samrådstid bedöms följande miljöaspekter som relevanta att fokusera på och att behandla i denna MKB:

- Kulturmiljö

Utöver detta görs en avstämning mot aktuella miljökvalitetsmål.

Andra miljöaspekter bedöms inte påverkas alls eller i så liten omfattning att de inte behandlas i denna MKB.

AVGRÄNSNING I TID

Miljökonsekvensbeskrivningen belyser konsekvenserna av detaljplanens genomförande. Förhållandena som beskrivs i denna MKB är avsedda att spegla den situation som kan förväntas råda några år efter detaljplanens genomförande och områdets färdigställande, ungefär år 2030.

3 METOD

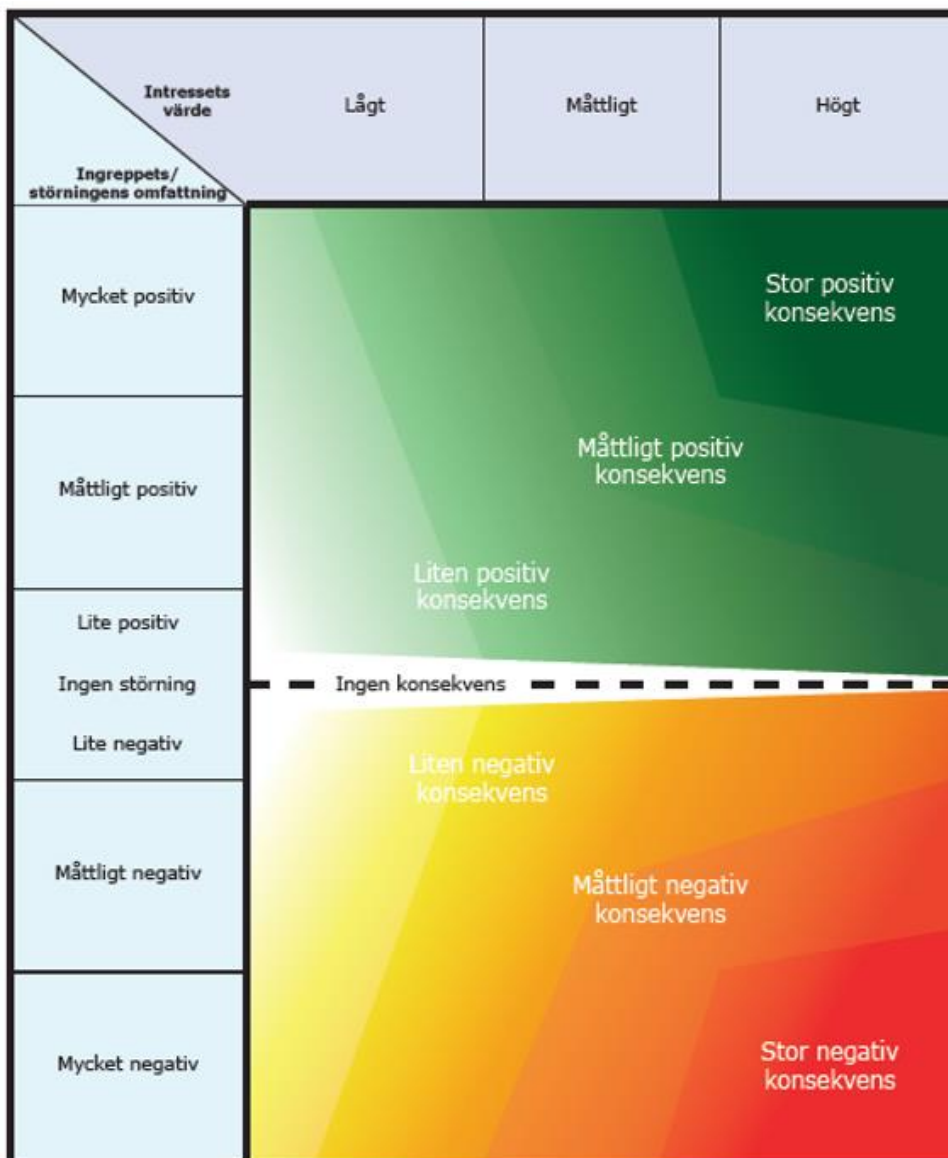
De miljöbedömningar som görs i MKB:n använder begreppen påverkan, effekt och konsekvens beroende på hur långtgående analys som har varit möjlig att göra för olika aspekter. Det är inte alltid möjligt att systematiskt använda begreppen för alla situationer. Även om strävan är att uttrycka värderingar i termen konsekvens, så är det inte alltid möjligt på grund av mycket komplexa effektsamband.

Påverkan avser förändring av miljön genom exempelvis fysiskt intrång eller störningar genom buller, visuell förändring och grundvattenpåverkan.

Effekt är en förändring av miljökvalitet som kan mätas eller beräknas kvantitativt eller på annat sätt beskrivas.

Konsekvenser är en bedömning som görs utifrån de effekter som påverkan från utbyggnadsförslaget, inklusive integrerade förebyggande åtgärder, ger på de olika miljöaspekterna. Konsekvenserna för detaljplanen jämförs mot konsekvenser av ett jämförelsealternativ, ett så kallat nollalternativ.

För att systematisera och underlätta konsekvensbedömningen används bedömningsgrunder. Där det är möjligt anges bedömningsgrunder i form av lagkrav, normer och riktvärden. För aspekter som saknar sådana krav utgör exempelvis miljömål samt allmänna förutsättningar och värdebeskrivningar bedömningsgrund.

Figur 2: Konsekvenser bedöms utifrån en sammanvägning av intressets värde och ingreppets/störningens omfattning (effekt).

Konsekvenserna anges i en skala från ingen konsekvens, liten konsekvens, måttlig konsekvens till stor konsekvens. Konsekvenserna kan vara såväl positiva som negativa. Skalan bygger på relationen mellan de befintliga värdena och omfattningen av de förväntade effekterna (ingreppets/störningens omfattning) enligt nedanstående konsekvensdiagram. En måttlig effekt som berör ett stort värde eller många människor kan alltså bedömas som en stor konsekvens. På motsvarande sätt kan en mycket negativ effekt på ett lågt värde bedömas som en liten konsekvens. Positiva konsekvenser uppstår då befintliga värden förstärks och/eller nya värden tillförs.

4 ALTERNATIV

En miljökonsekvensbeskrivning ska enligt miljöbalken innehålla en redovisning av alternativa platser, om sådana är möjliga, samt alternativa utformningar med en motivering varför ett visst alternativ har valts. Vidare ska konsekvenserna av att verksamheten eller åtgärden inte kommer till stånd beskrivas, ett så kallat nollalternativ.

NOLLALTERNATIV

Utbyggnadsförslagets förväntade konsekvenser jämförs mot ett så kallat nollalternativ. Nollalternativet utgör en tänkt framtida situation där utbyggnadsförslaget inte realiserar. I det här fallet antas en framskrivning av befintliga, fysiska förhållanden, det vill säga att dagens markanvändning fortsätter. Som jämförelseår används en antagen tidpunkt i framtiden där en utbyggnad av planområdet antas ha skett. I konsekvensbeskrivningen fungerar nollalternativet således som ett jämförelsealternativ till de föreslagna förändringarna.

Nollalternativet innebär att gällande plan ligger till grund för eventuell utveckling/utbyggnad av planområdet. Med detta som utgångspunkt innebär således nollalternativet att;

- Prickad mark innebär att inga nybyggnationer är aktuella utanför befintlig bebyggelse.
- Planens huvudsakliga användning *centrumändamål med inriktning vård, samlingslokaler, kontor, undervisning, bostäder mm* innebär fortsatt möjlighet till bred omvandling och utveckling av verksamhet i befintliga byggnader eller i nya ersättningsbyggnader inom ramen för detaljplanen
- Ingen av byggnaderna är i planen belagda med rivningsförbud.

ALTERNATIV LOKALISERING OCH UTFORMNING

Ingen utredning för alternativ lokalisering har varit aktuell i detta planförslag då planens syfte är att utveckla denna fastighet specifikt.

ALTERNATIV UTFORMNING

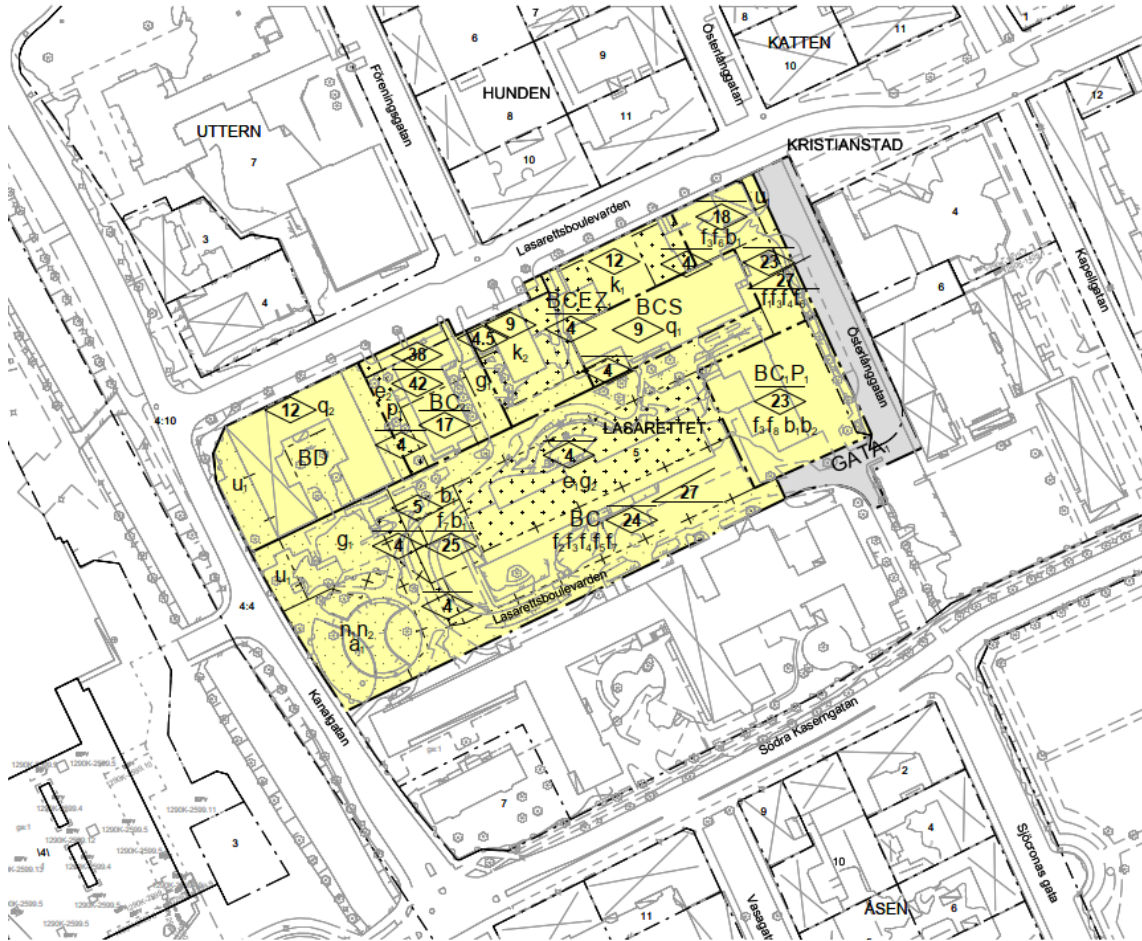
Inom planområdet finns idag byggnader, mark- och parkyta som uppförts som en del av Kristianstads f.d. lasarett.

I processen som lett fram till befintligt planförslag har flera olika förslag lagts fram. Ett första skissförslag/vision som lades fram bedömdes inte tillräckligt varsamt gällande kulturmiljö eller stadsbild. En kulturmiljöutredning låg därefter till grund för en arkitekttävling där tre olika förslag bedömdes. Det vinnande förslaget ritat av Lijlewalls arkitekter ligger till grund för planförslaget.

PLANFÖRSLAGET

Detaljplanen innebär en förtätning av Östermalms park med framför allt bostäder men möjliggör också för olika slags centrumfunktioner, vårdbostäder, skola, verkstad/garage samt ett parkeringshus. Nuvarande förslag innehåller ca 270 tillkommande bostäder, men antalet kan variera beroende på lägenhetsstorlek. Strukturen för bebyggelsen är ett stads kvarter med inslag av både befintliga och nya byggnader. Förslaget innehåller ett tydligt kvarter med markerade hörn och stadsmässig karaktär. Bebyggelsehöjderna varierar mellan fyra och åtta våningar och ett högre hus om 12-13 våningar placeras mittemot biblioteket. I mitten av området föreslås en kvarterspark som är till för de boende men också öppen för allmänheten. Parkmiljön skapar ett grönt stråk genom kvarteret. Mot Kanalgatan utvecklas befintlig plats till ett grönt torg som även kan användas som en del av dagvattenhanteringen. Planområdet kommer att byggas om och ut i etapper och innebär även att några av de befintliga byggnaderna kommer att rivras.

För vidare beskrivning av planförslaget se dokumentet 1_Planbeskrivning_östermalms park_samråd.pdf

Figur 3: Plankarta, samrådsförslag.

5 FÖRUTSÄTTNINGAR

ÖVERSIKTSPLAN FÖR KRISTIANSTAD

Dokumentet *Kristianstad Växer – en stad i balans* För djupad översiktsplan för staden *Kristianstad* som antogs av Kristianstad kommunfullmäktige 2009 behandlar endast innerstadens kulturmiljöer översiktlig och det gamla lasaretsområdet nämns endast en gång och då bara gällande läget i nära anslutning till centrum. Under rubriken *Särskilt område - Centrala staden* lyfts bland annat hur kommunen ser på stadens kultur och historia samt hur detta ska användas och utvecklas.

Centrala staden bär på mycket av kommunens kultur och historia som är väsentlig för identiteten. Kulturhistoria är en viktig del av stadens utveckling. Äldre byggnader ska tas tillvara, ges ny funktion och låtas ingå i den nya stadsmiljön som ett komplement med historiska referenser.

En ändring av översiktsplan för Kristianstad stad håller på att tas fram och har varit utsänd för samråd fram till mars 2020. I samrådsförslaget anges Östermalms park som förtätningsområde inom befintlig stadsbygd och det konstateras att Östermalms park har ett attraktivt centrumnära läge för bostäder, service och verksamheter.

KULTURMILJÖPROGRAM FÖR STADEN

I Kristianstads kommuns kulturmiljöprogram för staden Kristianstad pekas det gamla lasaretsområdet ut och beskrivs:

Området ger en provkarta på sjukhusbygge under mer än 100 år. Många av byggnaderna har genomgått förändringar men framhållas må särskilt f.d. överläkarvillan (1914) vid korsningen Södra Kaserngatan/Kanalgatan flyttad 1946 och den s.k. Peperska bostadsfastigheten. Av lägre dignitet är intilliggande bostadsfastighet (också jugend) och återstående delar av Medicinpaviljongen och gamla Kirurgen.

RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÅRDEN

Planområdet ligger inte inom riksintresse för kulturmiljövården men i direkt anslutning till riksintresset för kulturmiljövården Centrala Kristianstad (L:K 15).

GÄLLANDE DETALJPLAN

Gällande detaljplan D95/38 för Lasarettet 5 m fl vann laga kraft 1997-04-11. Planen anger huvudsakligen centrumändamål med definitionen vård, samlingslokaler, kontor, undervisning, bostäder mm. Den visar genom prickad mark att nybyggnationer utanför befintlig byggelse enligt planen ej är möjlig. Höjderna är begränsade till mellan tre och fem våningar. Samtliga byggrätter har även utformningsbestämmelsen "f" som anger att fasader ska utgöras av puts.

Sex av fastigheterna i kvarteret anges i detaljplanen med bestämmelsens q som innebär *"Värdefull miljö. Befintliga byggnaders fasader och tak skall vidmakthållas oförändrade. Ny bebyggelse skall utformas med fasader och tak som ansluter till omgivningens egenart"*.

Två av dessa byggnader som skyddats i planen, vid Österlånggatan, är numera rivna och har ersatts av nybyggda flerbostadshus.

Övriga q-märkta byggnader är; [13] Personalbostad 1939, [8] Ekonomibyggnad, [10] Medicinsk paviljong och [6] Kirurgisk paviljong. Två byggnader i kvarteret Lasarettet 5; [1] Läkarbostaden och [7] Bostadshus 1910, anges som Kulturresevat i detaljplanen med bestämmelsens Q. Detta innebär att *"Ett versalt Q är en bestämmelse om hur en byggnad eller ett område får användas och innebär att användningen ska vara anpassad till byggnadens kulturvården"*

Ingen av byggnaderna omfattas av rivningsförbud. Genomförandetiden gick ut 2006-12-31.

Övriga byggnader i kvarteret som idag saknar skyddsbestämmelser i detaljplanen är;

[2] Kvinnokliniken, [3] Röntgen & Ögon, [4] Kirurgisk paviljong 1920, [5] Kirurgisk paviljong 1915, [9] Pannhus, [11] Familjebostaden 1937, [12] Personalbostäder 1928 och [14] Barnklinik 1964.

Figur 4: Befintlig situationsplan över kvarterets byggnader.

6 KULTURMILJÖ

KULTURHISTORISK VÄRDEBESKRIVNING

Denna kulturhistoriska värdebeskrivning är en sammanfattning och grundas på den beskrivning områdets värden som beskrivs i rapporten *Kulturmiljön Östermalms park, Historik, bebyggelse och kulturmiljövärdering* (Uulas arkitekter 2018).

Det f.d. lasarettområdet består av ett tiotal delvis sammansatta byggnader som på olika sätt speglar den verksamhet som tidigare funnits på platsen under 150 år. Under det sena 1900-talet och tidiga 2000-talet har den tidigare så tydliga verksamhetsinriktningen mot sjukvård allt mer förändrats till ett område med blandad verksamhet och användning.

Som f.d. lasarett har området ett samhälls- och socialhistoriskt värde för Kristianstad och för Skåne. Det stora inslaget av bostadshus inom området är vanligt förekommande för sjukhus från samma tid och ger en bild av hur bostadsmarknad och personalpolitik såg ut under första hälften av 1900-talet.

Områdets befintliga byggnader som huvudsakligen uppförts mellan 1890 och 1960-talet speglar också genom sin arkitektoniska utformning och placering lasarettets utveckling såväl som hur svensk sjukhusarkitektur utvecklats under 1900-talet. Detta rör arkitekturen såväl som verksamheten. Byggnadernas arkitektoniska stil har i stort följt de strömningar som utvecklats och ändrats under perioden från sent 1800-tal till och med 1960-talet med ett mer eller mindre tydligt brott kring 1930-talet. Även verksamheten följer i stort hur sjukhusen utvecklas i Sverige under perioden där det går från tydligt separerade paviljonger till mer och mer sammansatta byggnader med fokus på logistiska fördelar.

Inom området finns också spår av den park som anlades redan under lasarettets tidigaste epok under andra hälften av 1800-talet, idag främst genom ett antal större och karaktärsskapande träd.

Trots att kvarteret genomgått stora förändringar under 1900-talet och idag har en blandad verksamhet och användning bevarar området med dess byggnader och utemiljö från lasarettets olika epoker en tydlig karaktär av institutionsområde uppfört under första hälften av 1900-talet. Bebyggelsen inom det f.d. lasarettområdet är kulturhistoriskt värdefull främst ur ett regionalt och lokalt perspektiv.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

- Kvarteretsstruktur som tydligt avviker från rutnätstaden
- Inslag av bostadshus
- Indrag från gata som signalerar institution
- Byggnader som representerar samtliga delar av det f.d. lasarettets olika epoker arkitektoniskt
- Byggnader som representerar det f.d. lasarettets olika verksamheter
- Offentlig karaktär
- Större karaktärsskapande träd

7 MILJÖKONSEKVENSER

KONSEKVENSER NOLLALTERNATIVET

Nollalternativet medger ingen tillkommande ny bebyggelse inom planområdet. Att ingen av befintliga byggnader är belagda med rivningsförbud innebär att eventuella nya byggnader måste uppföras inom planens befintliga byggrätter, något som indirekt kräver rivning av en eller flera av planområdets befintliga byggnader. Den breda användningen i befintlig plan innebär att nollalternativet innehar stort utrymme för utveckling och anpassning av verksamhet och bostäder inom befintligt byggnadsbestånd. Då all mark utanför byggrätter är prickad bevarar nollalternativet all befintlig mark- och parkyta inom planområdet.

I och med att befintlig detaljplan trots begränsningar med prickad mark är så öppen för utveckling genom bred användning och dessutom saknar rivningsförbud är effekterna av nollalternativet svåra att överblicka. Exempelvis finns i nollalternativet inget som hindrar att dagens starka institutionskaraktär försvagas genom rivningar och nybyggnation. Med tanke på befintliga byggnaders tidigare verksamhet och utformning bedöms det dock sannolikt att ändrad användning till exempelvis bostäder skulle kunna innebära mycket stora ingrepp och ombyggnationer varför rivning och nybyggnad ur ett ekonomiskt perspektiv är tänkbart. Mot bakgrund av detta bedöms nollalternativet kunna ge mätliga till stora negativa konsekvenser för befintliga kulturvärden.

KONSEKVENSER PLANFÖRSLAGET

Förslaget innebär att tre byggnader rivs och utemiljön förändras genom att befintliga gator, gångar och grönytor flyttas och/eller omgestaltas. Förslaget innebär också att nya byggnader uppförs inom kvarteret. De nya byggnaderna består av främst bostadsbyggnader men även ett parkeringshus.

Österlånggatan

Mot Österlånggatan är bebyggelsen i planområdet idag indraget med förgårdsmark. En trädrad möter gatan och en hårdgjord parkeringsyta finns mellan denna och den kirurgiska paviljongen. Den kirurgiska paviljongen är det f.d. lasaretsområdets äldsta bevarade byggnad och den enda kvarvarande från det ursprungliga paviljongsjukhuset som etablerades på platsen under 1800-talet. Strukturen med att bebyggelsen är indragen från gatan uttrycker institutionskaraktär till skillnad från motsatt sida av Österlånggatan där strukturen mer tydligt representeras av bostadshus i gatuliv.

Att riva kirurgpaviljongen och flytta ut bebyggelsen mot gata och på så vis ta bort kvarterets indrag mot öster innebär att den idag så tydliga institutionsstrukturen mot öst försvinner. Att ersätta kirurgpaviljongen med bostadshus anpassade till omgivande bostadsbebyggelse avseende höjd och utformning förstärker karaktären rutnätstad. Öppningar i kvarterets tillkommande bebyggelse genom genomgående kvartersgata och portik i gatuhus är positivt för att bibehålla kvarterets offentliga karaktär.

Förslagets huvudsakliga konsekvens för kvarterets befintliga kulturmiljö mot Österlånggatan är att förståelsen kring den tidigare sjukhusmiljön och dess verksamhet från Österlånggatan i öst nästintill försvinner helt.

Lasaretsboulevarden

Trots sitt uppfordrande namn Lasaretsboulevarden är det vid vyer längs gatan i öst-västlig riktning idag lite i kvarterets bebyggelse som tydligt signalerar att här har funnits ett omfattande lasarett. Österifrån från korsningen Österlånggatan berättar dock den bevarade muren, pannhuset, och den från gata indragna ekonomibygnaden om att här funnits något annat än bostäder. Karaktären skiljer sig avsevärt från omkringliggande bebyggelse och skvallrar precis

som den indragna kirurgpaviljongen längs Österlånggatan om ett kvarter med institutionsbebyggelse. Längre fram efter gatan minskar institutionskaraktären och tar mer uttrycket blandad bostadsbebyggelse från 1930-40-talet. Från Föreningsgatan i norr ges i vissa vinklar tydliga siklinjer in mot kvarterets mitt. Placeringen av de två byggnaderna med ett tydligt släpp och en gata mellan sig signalerar entré mot det som sedan 1930-talet utgjort lasarettets huvudbyggnad, den Medicinska paviljongen. Byggnaden riktar sig tydligt mot norr och innebar när den uppfördes att den ursprungliga huvudbyggnaden med tydlig riktning mot väst revs. Med sin huvudfasad har den Medicinska paviljongen från norr mycket tydlig institutionskaraktär.

Förslaget att riva den västra av de två entrébyggnaderna mot norr samt den i kvarteret centralt placerade Medicinska paviljongen innebär att kvarteret sett från norr delvis förlorar sin institutionskaraktär. Här är det delvis entrén mot och själva motivet med den medicinska paviljongen som områdets huvudbyggnad som försvinner. Den västra av entrébyggnaderna ersätts av ett bostadshus i två nivåer varav det norra av de två är avsevärt mycket högre än övrig bebyggelse i närområdet. Släppet till den östra av de två entrébyggnaderna bibehålls vilket fortsatt öppnar upp kvarteret mot norr. Inne i kvarterets centrala delar försvinner den Medicinska paviljongen och en långsträckt bostadsbyggnad delvis i vinkel mot norr uppförs i ett läge strax söder om där den Medicinska paviljongen idag är placerad. Där den medicinska paviljongen idag finns anläggs en park som ansluter mot portik i öster och via släpp mellan entrébyggnader mot norr samt mot väster. Parken blir således tillgänglig från omgivande gata i tre väderstreck. Att innergården är tillgänglig och ges parkfunktion är viktigt för att upprätthålla kvarterets historiskt viktiga offentliga karaktär.

Förslagets huvudsakliga konsekvens för kvarterets befintliga kulturmiljö mot Lasarettboulevarden i norr och delvis i kvarterets centrala delar är att förståelsen kring den tidigare sjukhusmiljön och dess verksamhet försvagas kraftigt genom att en av områdets viktigaste byggnader för att upprätthålla institutionskaraktären försvinner. Det är positivt att både mur, pannhus och ekonomibyggnad bevaras då dessa berättar om områdets och verksamhetens behov av tekniska och logistiska lösningar. Värt att poängteras är också att liknande byggnader med teknisk eller mer ekonomisk funktion ofta värderas lågt och av den anledningen sällan finns bevarade i jämförbara miljöer.

Kanalgatan

Mot Kanalgatan är kvarteret kanske mer än någon annanstans avvikande i sin struktur i jämförelse med omkringliggande rutnätskvarter. Här finns privatbostad i form av den f.d. Läkarbostaden som snarast kan liknas vid en parvilla, här finns barnkliniken från 1964 i renodlad senmodernistisk stil som lamellhus med gavel mot gata. Här finns en indragen parkyta med konst och vattenspegel från 1900-talets mitt samt stora och karaktärsskapande träd som härstammar från det ursprungliga lasarettets huvudsakliga entré. På hörnet Kanalgatan/Lasarettboulevarden ligger också den stora och hästskoformade personalbostadsbyggnaden från 1930-talet. Längre in mot kvarterets mitt ansluter parkyta och angöringsgator mot Medicinpaviljongens gavel. Här finns således spår från alla av det f.d. lasarettområdet olika utbyggnadsepoker. Karaktären är inte entydig utan snarare brokig. Byggnaderna och utemiljön pekar snarare mot en blandad bostads- och verksamhetskaraktär med inslag av bevarade äldre strukturer än som ett sammanhållet verksamhetsområde i form av ett sjukhus.

Förslaget innebär att byggnaderna direkt mot Kanalgatan bevaras samt att parkytan förblir parkyta där de äldre stora träden bevaras men parken delvis omgestaltas. Längre in mot kvarterets mitt ansluter parkyta och angöringsgator idag till den Medicinska paviljongen, något som ändras i och med nya bostadsbyggnader och parkyta. Direkt söder om den nya bostadsbyggnaden som uppförs i kvarterets centrala delar skapas en intern kvartersgata.

Förutsatt att stor hänsyn tas till de delar av parken som berättar om det f.d. lasarettområdet och dess verksamhet bedöms förslaget inte ge några negativa konsekvenser för områdets kulturvärden sett från Kanalgatan.

Sammanfattande bedömning

Det f.d. lasarettområdet har idag bevarade byggnader och element av gestaltad utemiljö från samtliga utbyggnadsfaser och verksamhetsmässiga epoker från 1800-talets och det tidiga 1900-talets utpräglade paviljongsjukhus och 1930-talets verksamhet med fokus på personalvård och bostäder samt 1950- och 1960-talets övergång mot en mer strukturalistisk syn på verksamhet och arkitektur. Detta speglas främst genom byggnadernas arkitektur och placering samt kvarterets strukturella uppbyggnad. I huvudsak är de byggnader som mer än andra tydligt genom sin arkitektur och placering berättar om det f.d. lasarettets utveckling och verksamhet viktigast för att upprätthålla denna berättelse. På samma sätt kan en gestaltad utemiljö, bevarade träd eller en struktur så som exempelvis att kvarteret från flera håll är förhållandevis öppet och har en offentlig karaktär bidra till att förstärka och upprätthålla berättelsen om det f.d. lasarettet och dess verksamhet. Området är från vissa håll mer tydligt i sin karaktär som institutionsområde. Här kan exempelvis indrag från gata, mur, pannhus och en tydligt markerad entre mot en stor central byggnad med typisk institutionsarkitektur nämnas som viktiga inslag. Som en följd av verksamhetens långa kontinuitet och förhållandevis täta förändringstakt gällande byggnader och arkitektur såväl som ett stort inslag av byggnader som inte har en tydlig institutionskaraktär kan dock kvarterets bebyggelse upplevas som lite brokigt och svåräst.

I förslaget föreslås tre befintliga byggnader att rivas. Av dessa tre byggnader är Personalbostaden från 1928 en byggnad som i sig självt genom sin arkitektur och bevarandenivå bedöms besitta höga kulturvärden. Dessa kulturvärden består delvis av vad byggnaden kan berätta om det f.d. lasarettet men kanske mer som en del av en mer allmän historisk period och dess arkitektur. Byggnaden bedöms inte utgöra en viktig del för förståelsen kring lasarettet och dess utveckling. Att riva byggnaden bedöms ge små negativa konsekvenser för den sammantagna miljön kulturvärden.

Den kirurgiska paviljongen från 1890 är den äldsta bevarade byggnaden i den f.d. lasarettmiljön. Byggnaden är delvis om- och tillbyggd som medfört att dess tidigare huvudentré mot väst idag är inbyggd. Byggnaden har således tappat sin riktning då den idag saknar en huvudentré. Som enda kvarvarande representant för det ursprungliga paviljongsjukhusets byggnader bedöms den kirurgiska paviljongen trots delvis ovarsamma ombyggnader och tillägg inneha stora kulturhistoriska värden. Med sin tidstypiska institutionsarkitektur men också sitt mycket tydligt indragna läge i förhållande till gata är byggnaden mycket viktig för försäelsen kring den f.d. lasarettmiljön dess utveckling arkitektoniskt såväl som verksamhetsmässigt. Att riva byggnaden innebär mycket stora negativa konsekvenser för den sammantagna miljös kulturvärden.

Den Medicinska paviljongen från 1930 innebar när den uppfördes att den ursprungliga huvudbyggnaden från 1860-talet revs. Detta blev på många sätt definierande för kvarterets utveckling fram till idag. Kvarterets tidigare riktning mot väst ändrades genom den nya långsmala byggnadens huvudentré istället förlades mot norr. Byggnadens arkitektur och angöringsgator visar tydligt institutionskaraktär och upplevs genom sitt centrala läge också som områdets verksamhetsmässiga centrum. Byggnaden bedöms inneha stora kulturhistoriska värden huvudsakligen genom kopplingen till det f.d. lasarettet och dess verksamhet. Att riva byggnaden bedöms ge stora negativa konsekvenser för den sammantagna miljös kulturvärden.

Planförslaget innebär att tre byggnader varav två bedöms som mycket viktiga för förståelsen kring det f.d. lasarettets utveckling och verksamhet rivs. Ny bebyggelse mot öst bedöms ge störst negativpåverkan på förståelsen kring det f.d. lasarettets utveckling och verksamhet. Sammantaget bedöms planförslaget innebära att förståelsen kring det f.d. lasarettets utveckling och verksamhet kraftigt försvagas.

ÅTGÄRDER

För att minska förslagets negativa konsekvenser för kulturmiljön kan åtgärder med syfte att upprätthålla kvarterets institutionskaraktär vara en tänkbar väg. Sådana åtgärder innefattar exempelvis att inte riva Medicinsk paviljong samt Kirurgisk paviljong, men eventuellt även andra åtgärder så som starkare skydd för bevarade byggnader – rivningsförbud och verksamhetsbestämmelser. Tankbara men med mindre inverkan kan vara informationsmaterial,

skyltar samt utformning på nya byggnader som på olika sätt ansluter till områdets historia och utveckling.

8 AVSTÄMNING MOT MÅL OCH RIKTLINJER

NATIONELLA MILJÖKVALITETSMÅL

Detaljplanen tillgodoser allmänna intressen och främjar flera av de miljö kvalitetsmål som antagits för Kristianstads kommun för 2016-2020. Där betonas särskilt vikten av att utveckla hållbara bostadsområden, klimatanpassa boendemiljöer och säkerställa tillgång till tätortsnära natur. Östermalms park-projektet bygger på sociala aspekter genom satsningar på Östermalms torg och anläggande av en ny kvarterspark som är tänkt att kunna samutnyttjas av boende, skolelever och besökare. Parken bidrar med gröna lek- och vistelsemöjligheter i ett bullerskyddat läge inom befintlig tät stadsmiljö. Nyplanteringar och gröna stråk är till nytta för biologisk mångfald och främjar ett flertal ekosystemtjänster. Fler boende i stadens centrala delar främjar också liv och rörelse i centrum.

Avseende det nationella miljö kvalitetsmålet gällande God bebyggd miljö ska den fysiska planeringen värna kulturhistoriska miljöer. Dess kvalitéer skall respekteras, tillvaratas, utvecklas och brukas ur ett hållbarhetsperspektiv. Samverkan, tillståndsgivning, kunskapsuppbyggnad och utåtriktad verksamhet är centrala instrument för kulturmiljöarbetet. I samband med fysiska planeringen ska möjligheterna till att skydda kulturhistoriskt värdefulla miljöer inom eller i anslutning till planområdet tas tillvara.

Planförslaget har tagit hänsyn till delar av den befintliga kulturmiljöns värden men innefattar också rivningar av flera för miljön mycket viktiga byggnader vilket innebär att den samlade påverkan på kulturmiljön får stora konsekvenser.

9 SAMLAD BEDÖMNING

Det f.d. sjukhusområdet i Kristianstad har bedömts vara kulturhistoriskt värdefullt ur ett lokalt och regionalt perspektiv. Som beskrivits är det inte endast de enskilda byggnadernas skick eller dess arkitektoniska kvalitet som utgör värdena utan det största värdet ligger främst i samspelet mellan byggnaderna och helhetsmiljön. Det är detta som berättar om området och den tidigare verksamhetens utveckling och som utgör miljöns huvudsakliga värde. Att förtäta området genom nya byggnader behöver inte vara negativt för miljön eller förståelsen kring den tidigare verksamheten. I huvudsak är det rivningarna som är problematiska.

En delvis brokig verksamhetsmiljö men som idag genom Medicinska och Kirurgiska paviljongerna ändå fortsatt bibehåller en tydlig institutionskaraktär får i och med planförslaget en försvagad institutionskaraktär. Att områdets tydliga institutionskaraktär försvagas genom rivning av dessa byggnader, varav en är områdets äldsta bevarade byggnad, innebär i sin tur att förståelsen kring det f.d. lasarettets utveckling och verksamhet kraftigt försvagas.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära stora negativa konsekvenser för områdets kulturvärden.

10 UPPFÖLJNING

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning/övervakning av den betydande miljöpåverkan som planförslaget medför (6 kap.12§ Miljöbalken). I kapitlet för miljökonsekvenser har åtgärder för att motverka negativ miljöpåverkan beskrivits i samband med aktuellt ämnesområde. Åtgärderna skall ses som förslag till kommande hantering av planens miljökonsekvenser, som kan komma att förändras under planprocessens eller byggskedets gång. Uppföljning och övervakning av de åtgärder som tidigare presenterats, föreslås att införlivas i eventuella framtida kvalitets- och gestaltningsprogram. Där bör gestaltningsprinciper och den kvalitet som planområdet ska utformas efter tydligt beskrivas.

11 REFERENSER

Opublicerat

- Samrådshandling, Planbeskrivning, Detaljplan för del av Lasarettet 5, Östermalms Park, 2020-02-13
- ÖSTERMALMS PARK, Kullarna på Lasarettet - avstämning, Liljewall arkitekter 2019-12-02
- Kulturmiljön Östermalms park, Historik, bebyggelse och kulturmiljövärdering (Uulas arkitekter 2018)